

Capitolul I

Despre sistemul ticăloșit, statul paralel, democrație, dictatură și statul de drept

1. Sistemul ticăloșit sau statul paralel – mit sau adevăr?

În contextul vizitei pe care Bill Gates a efectuat-o în România, în cursul anului 2007, a circulat o glumă cinică referitoare la obiectul discuției dintre acesta și președintele Traian Băsescu, care, cu prilejul acelei vizite, l-a decorat pe cofondatorul companiei Microsoft cu ordinul național Steaua României în grad de comandor¹.

Este relativ cunoscut faptul că motivul principal al vizitei lui Bill Gates în România l-a constituit lansarea sistemului de operare Windows Vista, produs de compania Microsoft. Povestea spune că, după ce Bill Gates i-a explicat președintelui Traian Băsescu că acest sistem de operare are multe aplicații creative de utilizare a programelor informatice și că este „*cel mai sigur*”, a venit replica fostului președinte al României, care i-a răspuns celebrului Bill Gates astfel: „*În România există un sistem de operare mai sigur decât sistemul Windows Vista: **sistemul ticăloșit***”.

¹ Ceremonia a avut loc la inaugurarea Centrului Global de Suport Tehnic al Microsoft de la București, în februarie 2007.

Scurta poveste apocrifă¹ de mai sus se bazează, de fapt, pe împrejurarea că sintagma **sistem ticăloșit**, folosită de fostul președinte al României, fusese popularizată de acesta înainte de întâlnirea cu Bill Gates. Evident că expresia citată mai sus nu a fost rostită de Băsescu în fața omului de afaceri american, ci a fost pusă în gura acestuia, probabil de un om care a vrut să spună, printr-o scurtă replică cinică, ceva ce nu ar fi avut același impact într-o altă modalitate de comunicare. Într-adevăr, sunt lucruri serioase care, dacă sunt rostite pe un ton sobru sau specific, nu au efectul scontat de către cel care le transmite, dar dacă sunt spuse prin intermediul unei replici ironice, scopul urmărit este atins, nu de puține ori, mult mai facil.

Revenind la subiectul anunțat prin titlu, respectiv dacă este adevărat sau fals (mit) că există state cu **sisteme politice ticăloșite**, se cuvine *ab initio* să facem o delimitare a acestora în două categorii de state: democratice și nedemocratice. În țările democratice, precum sunt Statele Unite ale Americii (S.U.A.), statele din U.E., Japonia și altele care se bazează pe regimuri democratice efective (reale, nu declarate), este foarte greu de susținut teza că sistemul puterii ar fi ticăloșit (integral sau în mod substanțial). Existența unui **sistem integral sau substanțial ticăloșit** este un mit, dar consider că totuși un sâmbure de adevăr există.

După scrutinul din S.U.A., s-a discutat despre implicarea sistemului puterii în alegerile presi-

¹ Scornită, inventată.

dențiale (din 2016), prin susținerea unuia dintre cei doi candidați (Donald Trump), dar eventuala denaturare a rezultatului votului nu a fost, deocamdată, dovedită. Examinând cu detașare modul de funcționare a sistemelor puterii în statele cu democrație consolidată, pe baza datelor publice, se poate constata că anumiți funcționari publici, cu diferite ranguri decizionale în aparatul de stat, din dorința de a-și păstra posturile ori din alte rațiuni, se implică mai mult sau mai puțin în jocul politic, participând nelegal la *urzeala tronurilor*.

O altă expresie folosită pentru a desemna existența unei puteri, în afara sistemului obișnuit de putere, este sintagma ***stat paralel***. Această expresie este folosită, de regulă, în regimurile autoritariste sau cu tendințe de acest fel (cu regimuri iliberale), precum Pakistan¹, Turcia², Ungaria³ etc. De puțin timp, și în România se vorbește despre *statul paralel*⁴.

¹ Expresia a fost folosită de Mazhar Aziz, un pakistanez fost funcționar public, care a încercat să explice, în studiul său „Military control in Pakistan: the parallel state”, de ce sistemul militarizat din țara sa a devenit atât de puternic, încât a dobândit forța unui „stat paralel”.

² După tentativa de puci militar din noaptea de 15 iulie 2016, președintele turc, Tayyip Erdoğan, a folosit foarte des expresia de „***stat paralel***” în conflictul deschis cu mișcarea Gülen (o comunitate condusă de Fethullah Gülen).

³ În Ungaria, premierul Viktor Orbán vorbește despre faptul că George Soros (economist, activist politic, filantrop și om de afaceri miliardar originar din Ungaria) se află în spatele unor forțe care alcătuiesc un sistem de putere orientat împotriva intereselor statului maghiar.

⁴ Recent, în noiembrie 2017, Partidul Social Democrat a adoptat o rezoluție de susținere a lui Liviu Dragnea, președintele acestei formațiuni politice, în lupta sa cu „***statul***

Este real faptul că în sistemul puterii, chiar dacă vorbim despre state cu democrație veche și autentică, se află *cuibăriți* și ticăloși sau nemernici, care uită ce atribuții au și pentru ce sunt plătiți din banii publici, dar numărul acestora nu cred că este superior celorlalți, ci, dimpotrivă, consider că este inferior.

Apreciez că este validă afirmația potrivit căreia cei mai mulți funcționari publici, care lucrează în sistemul puterii statale, sunt oameni corecți, care-și respectă atribuțiile ce le-au fost conferite în baza legii.

Ca cetățean care interacționează frecvent cu reprezentanți ai puterilor statului (judecători, procurori, polițiști, inspectori, referenți ș.a.), pot spune că cei mai mulți dintre aceștia se comportă așa cum legea le-o cere. Din păcate, mă întâlnesc și cu situații în care, fie pe față, fie indirect, o parte dintre exponenții puterii statale au o conduită contrară regulilor stabilite pentru desfășurarea activității lor. Aceștia sunt *ticăloșii sistemului*.

Dar nu cred că poate fi aruncată o anatemă asupra întregului sistem al puterii, deoarece ar fi profund nedrept. Ar fi o incorectitudine față de toți funcționarii publici care sunt de bună-credință, pregătiți din punct de vedere profesional, cu experiență și care respectă legea căreia trebuie să i se supună.

paralel din România, în contextul în care Direcția Națională Anticorupție a început urmărirea penală față de liderul P.S.D.

Instituțiile și autoritățile publice sunt precum pădurile, deoarece, în interiorul acestora, pe lângă oamenii cinstiți, se găsesc și ticăloși, la fel cum pădurile au uscăturile lor.

Netrebnicii din sistem se pot găsi într-o dublă postură. Pe de o parte, aceștia pot deține simple funcții de execuție, fără importanță instituțională, situații în care efectele negative sunt limitate la cazurile de care se ocupă. Pe de altă parte, ticăloșii sistemului se pot afla în poziții de conducere (decizie), situații în care consecințele incorectitudinii lor sunt mai grave și mai extinse.

Anatemizarea întregului sistem al puterii, din cauza anumitor reprezentanți ai acestuia, este greșită, din cel puțin două motive.

Primo, cei care se comportă corect nu trebuie să fie *băgați în aceeași oală*, pentru că răspunderea juridică este personală, iar nu solidară.

Secundo, tratarea nediferențiată a tuturor funcționarilor ce lucrează în sistemul puterii, fără recunoașterea meritelor celor care se comportă potrivit atribuțiilor specifice, generează un risc real de resemnare și frustrare, sentimente care dăunează dezvoltării personale pozitive.

Sistemul politic democratic din prezent este departe de a fi perfect și, până la inventarea unuia mai bun, trebuie acceptat și îmbunătățit. Sistemul politic actual este gândit în maniera unei separații relative a puterilor ce-l compun, considerându-se că puterile nu trebuie separate, ci trebuie să coopereze unele cu altele și, la nevoie, să se poată controla reciproc¹.

¹ După cum spune profesorul R. Rizoiu, „accentul statului de drept nu trebuie pus pe separarea puterilor, ci pe

Imperfecțiunile sistemului puterii sunt generate de *cusurul uman originar*, întrucât omul este, la fel ca democrația, cu anumite defecte¹.

Într-o altă ordine de idei, atunci când se confruntă cu *acte arbitrare sau nelegale*, cetățenii sunt îndreptățiți să reacționeze prin utilizarea mijloacelor constituționale și legale, respectiv să atragă atenția asupra conduitei funcționarilor publici incorecți, să sesizeze faptele pe care aceștia le-au comis, să ceară sancționarea celor vinovați și să se revolte în toate modalitățile prevăzute de lege. În același timp, cetățenii au obligația de a acorda respectul cuvenit tuturor celor care își *fac datoria potrivit legii*.

Pentru aceștia din urmă, trebuie să nutrim respect și să le spunem: *Jos pălăria!*, iar pentru ticăloșii sistemului suntem îndrituiți să avem dispreț, să le arătăm obrazul și să le zicem: *Să vă fie rușine!*

cooperarea și controlul lor reciproc. În plus, este o direcție periculoasă să se stabilească anumite ierarhii între puteri, ele trebuind să aibă importanță egală una față de cealaltă, pentru a putea exercita un control eficient. De asemenea, nu trebuie trasate ziduri de separare între puteri” [R. Rizoiu, *Miorița și impreviziunea: un (nou) apel la realism (juridic)*, studiu disponibil pe juridice.ro/essentials].

¹ Cu privire la două dintre conceptele teoriei juridice actuale, profesorul V. Constantin afirmă: „Faptul că cineva utilizează argumente bazate pe o aparentă legalitate, iar altcineva îi opune argumente bazate pe o aparentă legitimitate nu face decât să pună în lumină adevărul că atât legalitatea, cât și legitimitatea sunt concepte evazive” (V. Constantin, *Pozitivism, iusnaturalism, realism – o replică profesorului Radu Rizoiu*, disponibil pe www.juridice.ro/essentials).